

บทที่ ๒

หลักการแปล ๙ ประการ

- อาลปะนะ
- นิบาตต้นข้อความ
- กาลสัจตมมี
- ประธาน
- บทขยายประธาน
- กิริยาในระหว่างและประโยคแทรก
- บทขยายกิริยาในระหว่างและประโยคแทรก
- กิริยาคุมพากย์
- บทขยายกิริยาคุมพากย์

บทที่ ๒. หลักการแปล ๙ ประการ

วิถยณตํ ปทํ ที่มีวิภัตติอยู่ท้ายสุด จึงจัดว่าเป็นบท^๑ เพราะฉะนั้น ศัพท์ภาษาบาลีทุกศัพท์ ต้องประกอบด้วยวิภัตติจึงเรียกว่า บท ในวจีวิภาคหรือชนิดของคำพูดในภาษาบาลี ทั้ง ๖ ชนิด ที่เรียงอยู่ในประโยคบาลี ต้องประกอบด้วย **วิภัตติ ๒ ชนิดนี้** คือ

๑. นามกวิภัตติ สำหรับประกอบกับนามศัพท์ กิตก์ สมาส ตัทธิต

๒. อาขยาตวิภัตติ สำหรับประกอบให้สำเร็จบทเป็นอาขยาตเท่านั้น

ส่วนอพยยศัพท์ ตามหลักคัมภีร์บาลีไวยากรณ์ชั้นสูง ท่านให้ประกอบนามกวิภัตติแต่ถึงแม้ประกอบก็ไม่เปลี่ยนแปลงรูปไปจากเดิมศัพท์เดิม เป็นอย่างไร ก็คงอยู่อย่างนั้น

ดังนั้น การแปลบาลีโดยพยัญชนะก็คือ การแปลให้ถูกต้องตามหน้าที่ของแต่ละวิภัตติที่ประกอบนั่นเอง นักเรียนต้องท่องจำคำแปลของ **นามกวิภัตติ** ตั้งแต่ปฐมวิภัตติ จนถึงอาลปนะให้ขึ้นใจ และต้องท่องจำคำแปล **อาขยาตวิภัตติ** ตั้งแต่หมวดวัตตมานา ถึงกาลาติปัตติ ให้แม่นยำด้วย เมื่อท่องจำได้แม่นยำแล้วจึงเข้าสู่บทเรียนที่ ๒ นี้ต่อไป

หลักการแปล ๙ ประการ

๑. อาลปนะ
๒. นิบาตต้นข้อความ
๓. กาลสัตตมี
๔. ประธาน
๕. บทขยายประธาน
๖. กิริยาในระหว่าง และประโยคแทรก
๗. บทขยายกิริยาในระหว่าง และบทขยายประโยคแทรก

๑. รูปสิทธิฉบับวัด ท่ามะโอ หน้า ๖

๘. กิริยาคุมพากย์

๙. บทขยายกิริยาคุมพากย์

ในประโยคหรือข้อความหนึ่ง ๆ อาจมีบทบาลีเรียงไว้ครบทั้ง ๙ ชนิดหรือไม่ครบก็ได้ และการแปลก็ให้แปลตามลำดับ ๙ ข้อนี้ข้อไหนไม่มีก็ข้ามไปเรื่อย ๆ จนหมดเท่าที่มีในข้อความนั้น ก็ถือว่า แปลจบประโยค

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนที่กำลังฝึกแปล ก็คือ จะกำหนดทราบได้อย่างไรว่า บทที่เรียงไว้นั้น เป็นอาลปะนะ เป็นนิบาต เป็นกาลสัตตมี เป็นกริยาในระหว่าง หรือเป็นกริยาคุมพากย์ ฯลฯ ปัญหานี้ก็คือหลักไวยากรณ์นั่นเอง ดังนั้น ผู้ที่เรียนหลักไวยากรณ์เข้าใจและจดจำได้ดี คือผู้ที่แปลบาลีได้เข้าใจง่าย จึงมีคำกล่าวของนักปราชญ์ว่า

เรียนบาลีง่าย	อยู่ที่เราทุกคน
ถ้าหลักดีหน่อย	แล้วค่อยฝึกฝน
ผลก็บังคล	เข้าใจได้ดี
ถ้าหลักก็อ่อน	มาฟังครูสอน
ง่วงนอนเต็มที	แม้เข้าใจดีพຽ່ງนี้ก็ลืม

๑. อาลปนะ

อาลปนะคืออะไร? อาลปนะ คือ คำสำหรับทักทายหรือร้องเรียกเหมือนในภาษาไทยเราเช่น **สวัสดีครับ, ไหว!** สบายดี, **เฮ้** คุณเอง, หรือทักทายเรียกโดยการออกชื่อ เช่น **เณร !** มาเร็ว, **น้องสาว !** เจ้าช่างงามอะไรปานนี้ ฯลฯ ภาษาบาลีก็เช่นเดียวกัน คำทักทายหรือร้องเรียกในภาษาบาลี มี ๒ ชนิดคือ

๑. อาลปนะนาม คือ นามนามที่ประกอบด้วย สิ โย อาลปนะวิภัติ ทักทายออกชื่อที่เป็นสาธารณนามบ้าง อสาธารณนามบ้าง เช่น

สาธารณนาม	ปุริส	แนะนำบุรุษ, ดูก่อนบุรุษ
	ภิกขเว	แนะนำภิกษุ ท., ดูก่อนภิกษุ ท.
อสาธารณนาม	สารีปุตฺต	ข้าแต่พระสารีบุตร
	อานนท	ข้าแต่พระอานนท์

ด้วยเหตุที่ภาษาไทยเป็นภาษาประเพณีราชาศัพท์ ดังนั้นจึงต้องเลือกใช้ราชาศัพท์ให้เหมาะสมด้วย

๒. อาลปนะนิบาต คือ นิบาตสำหรับทักทายจัดเป็นอภัยยศัพท์ คือ คงรูปอยู่อย่างเดิมไม่เปลี่ยนแปลงด้วยการแจกวินัยทั้งหมด ๑๐ ตัวคือ

ยคุฆะ	ขอเดชะ	อาวุโส	ดูก่อนท่านผู้มีอายุ
ภนฺเต	ข้าแต่ท่านผู้เจริญ	เร	เวีย
ภทฺนฺเต	ข้าแต่ท่านผู้เจริญ	อเร	ไว้ย
ภณเ	พนาย	เห	เฮีย
อมฺโห	แนะนำผู้เจริญ	เซ	แม่

ถ้าอาลปนะทั้ง ๒ ชนิดมาคู่กันแปลบทไหนก่อน?

ถ้าในข้อความหนึ่ง ๆ มีทั้งอาลปนะนามและอาลปนะนิบาตให้แปลอาลปนะนามก่อนแปลอาลปนะนิบาตเป็นตัวขยาย (ยกเว้น อาลปนะนิบาต ๔ ตัว คือ ยคุฆะ เร อเร เห ให้แปลก่อนอาลปนะนาม)